

РЕАЛІЗАЦІЯ «ТРИКУТНИКУ ЗНАЬ» ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ

Бутурлакiна Т.О.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів і банківської справи

Інститут економіки та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ»

(м. Ужгород, Україна)

In the article deals with the basic concept of modern European education policy and strategic documents that regulate it. Particular attention is paid to the basis of sustainable economic growth, consistent with the principles of the European Union - "knowledge triangle" that is based on strengthening the cooperation of education, innovation and research. These issues are highlighted in the actual angle of strengthening Eurointegration processes in Ukraine, in the context of the national higher education reform and the role of research universities in this process.

Keywords: *"knowledge triangle", higher education, innovation, research, European development strategy "Europe 2020", smart development, knowledge economy, research university.*

Постановка проблеми. В сучасному світовому науково-освітньому просторі відбуваються принципові зміни, пов'язані з об'єктивними процесами глобалізації, інформатизації, зростанням конкуренції на ринку освітніх послуг. Проблема інтеграції вітчизняної вищої освіти в європейський та міжнародний освітній простір є складною і багатогранною, але значною мірою пов'язаною з необхідністю забезпечення конкурентоздатного, якісного освітнього, науково-дослідного, інтелектуального продукту, що відповідає міжнародним стандартам і може бути комерціалізованим.

Сучасний стан вітчизняної інфраструктури інноваційної діяльності, що існує на базі вищих освітніх закладів, зокрема університетів, свідчить про її недосконалість, нерозвиненій механізми комерціалізації знань і технологій, «відірваність» освіти і науки від потреб і очікувань реального сектору, ринку праці, суспільства в цілому. Сучасні ж тенденції європейської освіти і науково-дослідного простору вимагають активізації цих процесів, оскільки безпосереднє генерування ідей, знань і технологій, їх вдосконалення і комерціалізація відбуваються лише при реалізації взаємодії університетів, науково-дослідних установ та бізнесу. При цьому кричущим залишається той факт, що освітній і науково-дослідний потенціал українських вишів є надзвичайно високим і визнаним у світі, однак відсутність дієвих механізмів його реалізації на вітчизняних теренах обумовлює «відтік» висококласного людського капіталу.

Окреслені проблеми набувають особливого значення з огляду на посилення євроінтеграційних процесів в Україні, з нагоди підписання Угоди про Асоціацію Україна — ЄС, однією із складових якої є відповідність і співмірність навчальних освітніх програм вітчизняних вишів і європейських, залучення українських вчених до європейського дослідницького простору, українські дипломи і кваліфікації допуску до роботи визначатимуться у ЄС тощо, тобто важливим критерієм є забезпечення виконання європейських освітніх стандартів у вітчизняних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки вітчизняними науковцями все активніше досліджуються проблеми інтеграції вітчизняної вищої

освіти і науки у світовий і європейський простір, адаптації до міжнародних освітніх стандартів, критеріїв оцінювання якості, сертифікації освітніх послуг, вдосконалення менеджменту науково-дослідних і освітніх закладів тощо. Багато вчених наголошують на посиленні ролі університетів у побудові якісної інноваційної моделі вищої освіти. Як зазначає М.П. Федоров, постіндустріальна економіка, заснована на знаннях, ставить перед університетом триєдине завдання, що включає підготовку спеціалістів, проведення наукових досліджень та комерціалізацію результатів НДР [1, с.26]. Більшість дослідників визнають, що сьогодні університет вже не обмежується статичними функціями вищої школи і наукових досліджень, а виступає складною динамічною багатофункціональною структурою, що здійснює освітанську, наукову, інноваційну діяльність, формуючи реальний внесок у соціально-економічний розвиток регіону і держави в цілому [2, с.20].

Однак, не зважаючи на гостру актуальність проблеми, багато питань все ще залишаються не вирішеними і потребують подальших досліджень, зокрема визначення реальних механізмів і моделей реалізації ефективної взаємодії освіти, науки і інновацій.

Постановка завдання. Метою статті є пошук можливих шляхів визначення реальних механізмів і моделей реалізації ефективної взаємодії освіти, науки і інновацій з огляду на інтеграцію у світовий і європейський науково-освітній простір. Основними завданнями відповідно до поставленої мети є дослідження сучасної концепції європейської освіти і стратегічних документів, що їх регламентують, визначення перспектив і шляхів реалізації ефективної взаємодії освіти, науки і інновацій та оцінка ролі дослідницьких університетів в цьому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Якість освіти є основою забезпечення та підвищення якості життя, а освітнє суспільство розглядається сьогодні як головний механізм відтворення суспільного інтелекту є важливою умовою стійкого суспільного розвитку XXI століття.

У посткризових умовах «стабільної» стагнації економіки більшості європейських країн проблема оптимізації і підвищення ефективності використання наявних ресурсів, яким є в тому числі людський капітал, з метою забезпечення економічної ефективності і сталого розвитку стала реальним викликом та вимогою сьогодення. З огляду на це у березні 2010 року була затверджена нова європейська концепція – стратегія економічного розвитку на найближчі 10 років «Європа 2020: Стратегія розумного, сталого та загального зростання».

Високий рівень безробіття (особливо молодіжного), повільне економічне зростання, підвищення рівня зовнішнього боргу залишаються актуальними проблемами країн ЄС. І хоча ситуація поступово змінюється на краще, вона все ще залишається нестабільною. Всі ці питання загострюються з огляду на участь ЄС у вирішенні довгострокових світових завдань. На переконання лідерів ЄС, лише спільні дії зможуть забезпечити вихід європейської спільноти з кризи. Стратегія «Європа 2020» розкриває європейську соціально-економічну концепцію XXI століття, що встановлює три основні фактори зміцнення економіки: (1) Розумне зростання: розвиток економіки, що базується на знаннях і інноваціях; (2) Стале зростання: формування економіки, що заснована на обґрунтованому використанні ресурсів, екології та конкуренції; (3) Загальне зростання: сприяння підвищенню рівня зайнятості населення, досягнення соціальної та територіальної узгодженості.

При цьому ЄС ставить перед собою цілком конкретні цілі: 3% ВВП мають бути інвестовані в дослідження і розробки, не менше 40% молоді повинні мати вищу освіту, 75% населення у віці від 20 до 64 років повинні бути працевлашто-

вані [3]. Як відмітив Жозе Мануель Баррозу «...цілі «Європи 2020» амбітні, але досяжні» [4]. Для того, щоб країни-члени змогли адаптувати стратегію «Європа 2020» до своєї конкретної ситуації, ЄС пропонує трансформувати цілі ЄС до своїх національних стратегій. Крім того, цілі не є вичерпними, ЄС ставить перед собою велику кількість завдань під час виконання стратегії. Для прискорення розвитку і забезпечення пріоритетів виділено наступні 7 основних напрямів діяльності – «флагманських ініціатив» (flagship initiatives) [3]:

1. *«Інноваційний Союз»* для поліпшення умов і можливостей фінансування досліджень та інновацій, щоб гарантувати, що інноваційні ідеї будуть використані (комерціалізовані) у товарах і послугах, що сприятиме економічному зростанню і створенню нових робочих місць.

2. *«Рух Молоді»* для посилення результативності освітніх систем і сприяння залученню молодих людей на ринок праці.

3. *«План розвитку цифрових технологій в Європі»* для прискорення повсюдного розвитку високошвидкісного Інтернету і надання можливостей участі у загальному цифровому комерційному просторі для приватних фізичних та юридичних осіб.

4. *«Доцільне використання ресурсів в Європі»*, щоб зробити економічне зростання незалежним від ресурсів, сприяти переходу на економіку з низьким вмістом вуглецю, збільшити використання джерел відновлюваної енергії, провести модернізацію транспортного сектору та забезпечити розумне використання джерел енергії.

5. *«Індустріальна політика, спрямована на глобалізацію»* для поліпшення підприємницького середовища, особливо для середнього та малого бізнесу, для підтримки розвитку потужної і стійкої промислової бази для повсюдної глобалізації.

6. *«План розвитку нових здібностей і збільшення кількості робочих місць»*, щоб забезпечити модернізацію ринків праці, дати людям можливість отримувати нові знання та навички, щоб підвищити можливості працевлаштування, поліпшення співвідношення попиту і пропозиції на ринках праці, включаючи трудову мобільність.

7. *«Європейська політика проти бідності»*, щоб соціальна і територіальна взаємодія була поширена на всій території і досягнення у сфері економічного розвитку та зайнятості населення допомагали знижувати рівень бідності по всьому ЄС.

Розумне зростання в розумінні ЄС означає посилення взаємодії наукових знань, досліджень та інновацій з економічним ростом і розвитком. Цей фактор зміцнення економіки включає в себе підвищення якості освіти, підвищення якості проведення досліджень, підтримка поширення інноваційних технологій і знань, збільшуючи доступ до інформації і технологій спілкування, а також гарантуючи, що інноваційні технології будуть використовуватися в цілях досягнення глобальних соціальних цілей. Дії в цьому напрямі відкривають інноваційні можливості європейських держав, поліпшать результати освітнього процесу, допоможуть у розвитку економічних і соціальних переваг цифрового суспільства. Всі процеси повинні здійснюватися на рівні ЄС, національному, регіональному та місцевих рівнях. Пріоритетними напрямками діяльності при цьому визначено [3] напрям 1-й «Інноваційний Союз» (Innovation Union), завданням якого є «перенацілити» дослідження, розробки та інновації на актуальні основні проблеми суспільства, такі, як зміна клімату, доцільне використання енергії та ресурсів, демографічні проблеми та проблеми охорони здоров'я.

На рівні ЄС Європейська Комісія забезпечує наступні напрями: (1) створення Європейського Простору для Досліджень та Інновацій (ERA – European Research Area), розробку стратегічного плану з досліджень в пріоритетних галузях, посилення співпраці з державами - членами та регіонами ЄС; (2) поліпшення осно-

вних умов для бізнесу та інновацій (створення Єдиного Патентного Бюро ЄС, спеціалізованого Патентного Суду, модернізація загальних положень про авторське право і товарні знаки, збільшення можливості використання захисту інтелектуальної власності малими і середніми підприємствами, прискорення прийняття взаємопов'язаних стандартів); (3) задіяння «Європейських Інноваційних Партнерств» між ЄС та державами - членами ЄС для прискорення розвитку та трансферу технологій, необхідних для досягнення поставлених цілей. Це включає в себе «побудову біо-економічного середовища-2020», «задіяння технологій, щоб сформувати європейське промислове майбутнє», «технології, що дозволяють людям у пенсійному віці незалежно існувати і брати активну участь у житті суспільства» [3]; (4) посилення і подальший розвиток політичних інструментів ЄС з метою підтримки розвитку та інновацій (структурні фонди, фонди підтримки розвитку, рамки програми з дослідження та розробок), включаючи тісну співпрацю з Європейським Інвестиційним Банком, спрощення адміністративних процедур для отримання фінансування, особливо для середніх і малих підприємств і в області стимулюючих інноваційних механізмів; (5) просування наукових партнерств і посилення взаємодії освіти, бізнесу, досліджень та інновацій, підтримка нещодавно створених компаній з розробки інноваційних технологій.

На національному рівні передбачено реформування національних та регіональних систем досліджень, розробок та інновацій; створення і впровадження спільних програм і збільшення кооперації з іншими країнами ЄС з питань фінансування, гарантування трансферу технологій по всьому ЄС; гарантія достатньої підтримки випускників наукових, зокрема прикладних (математичних, фізичних та інженерних) факультетів, зміни навчальних планів відповідно до принципів розвитку творчих здібностей, інновацій та підприємництва; пріоритетний розвиток наукових знань, використовуючи фіскальні (податкові) важелі та інші фінансові інструменти для збільшення інвестування досліджень, розробок та інновацій.

Метою реалізації 2-го напрямку «Рух молоді» є збільшення міжнародної привабливості європейської вищої освіти та підвищення якості освіти та навчання на всіх рівнях в ЄС, поєднуючи разом досконалість і рівність, за допомогою надання тим, що навчаються, і тим, що навчають, можливостей пересування в межах ЄС, поліпшення ситуації у сфері зайнятості молодих фахівців. В цьому напрямі на рівні ЄС Комісія забезпечує впровадження і зміцнення програми ЄС у сферах свободи пересування, навчання в університетах та досліджень, прив'язку цих програм до національних і можливостей держав - членів; проведення плану модернізації вищої освіти (навчальні плани, фінансування і управління); дослідження шляхів просування підприємництва через програми мобільності для молодих професіоналів; підтримку схвалення неформального навчання; запуск в дію загальних принципів зайнятості молоді. На національному рівні держави - члени ЄС реалізують гарантію достатнього інвестування освіти і навчальних систем на всіх рівнях (від дошкільної до вищої); поліпшення показників в сфері освіти в кожному сегменті (дошкільна, початкова, середня, професійна та вища освіта); збільшення відкритості і доступності освітніх систем за допомогою створення національних кваліфікаційних стандартів; поліпшення умов залучення молоді до ринків праці за допомогою прийняття керівних принципів, проведення консультацій та навчання.

В рамках реалізації 6-го напрямку розвитку «Плану розвитку нових здібностей та збільшення кількості робочих місць» передбачено посилити ступінь соціального партнерства, підключити всі можливі служби до вирішення проблем в галузі зайнятості,

зокрема, дати сильний поштовх, що спонукає до вирішення проблем кооперації у сфері освіти та навчання, включаючи в обговорення цих питань всі зацікавлені сторони, а також налагоджувати партнерство між сферами освіти, навчання та зайнятості, зокрема шляхом залучення соціальних партнерств в планування освітніх заходів.

Реалізація 7-го напрямку – «Європейської політики проти бідності» – також передбачає участь науково-дослідних і освітніх закладів у розробці і впровадженні програм підтримки соціальних інновацій для найбільш незахищених верств населення шляхом надання інноваційних технологій у навчанні та освіті.

Європейська стратегія "Європа 2020" має відношення не тільки до держав-членів ЄС і внутрішнього ринку, але повинна служити орієнтиром для держав-кандидатів і сусідів ЄС, які мають вибудовувати свою політику, ґрунтуючись на запропонованих Європою цілях і завданнях.

Отже, стратегія розвитку об'єднаної Європи спрямована на гармонійний розвиток трьох вершин так званого "трикутника знань" (knowledge triangle) – освіти, досліджень та інновацій, що передбачає рішучу підтримку з боку держави та суспільства, а також відповідні рівні стимулювання людської активності у сферах традиційного виробництва знань та конкурентоспроможної продукції [5].

Цей принцип перегукується із концепцією «потрійної спіралі» (Triple Helix) взаємодії між університетами, державою та підприємницьким сектором у рамках сучасної інноваційної системи. Цю концепцію запропонували в 1990-х роках професор Стенфордського університету (США) Генрі Іцковіц та його колега Лойет Лейдесдорф з Амстердама. Підхід Іцковіца ґрунтується на тому, що в сучасному суспільстві ядром інноваційної діяльності виступає університет, що започатковує тісну співпрацю з бізнесом, виконуючи для нього дослідження і створюючи потік ноу-хау з метою постійного вдосконалення продуктів і послуг, що виробляються цим бізнесом. У такій моделі саме університет стає головним центром докладання державних зусиль і ресурсів для розвитку інновацій. Університети такого типу прийнято називати дослідницькими [6, с.12], або, як їх влучно називає Іцковіц, – «підприємницькими» [7]. Звичайно, дослідницький університет зберігає всю академічну складову, але при цьому працює за принципом «трикутника знань» одночасно за трьома взаємопов'язаними напрямками: навчання, наукові дослідження, інноваційне впровадження технологій і виведення їх на ринки (технологічний трансфер).

Деякі дослідники вважають, що у концепції «потрійної спіралі» йдеться про взаємне проникнення та нерозривний зв'язок різних компонентів інноваційної системи, кожен із яких (а не лише університет) відіграє в ній свою специфічну роль. Понад те, концепція «потрійної спіралі» може мати різні модифікації. Наприклад, у деяких країнах державний сектор досліджень та розробок відіграє настільки значну роль, що сама держава виступає регулятором наукової й інноваційної діяльності (відповідно до первісного трактування концепції Triple Helix) та активним «гравцем», поряд із підприємницьким сектором і вищими навчальними закладами. Такий гнучкий підхід до оцінки взаємодії у сфері науки, освіти й інновацій не викликає заперечень у переважній більшості фахівців [8].

Реалізація концепції "трикутника знань" забезпечується на ідеї синергізму (synergy) чи «синергетичного ефекту» – спільної дії для досягнення спільної мети, що заснована на принципі, що ціле являє собою щось більше, ніж сума його частин [9]. Синергізм означає перевищення сукупним результатом суми складаючих його факторів. Так, доходи від спільного використання ресурсів перевищують суму доходів від використання тих же ресурсів окремо. Синергізм в діяльності

окремих стратегічних одиниць передбачає пошук ресурсів і можливостей, що доповнюють і зміцнюють їх зусилля з метою добитися більших результатів порівняно з випадком, коли вони діють автономно.

Синергетичний ефект може проявлятися через трансфер технологій, ноу - хау, спільне використання ресурсів, створення переваги при узгодженості строків окремих проєктів, вигреш у якості, зростання довіри споживачів до кінцевого результату. В цілому синергетичні ефекти можна описати трьома змінними: збільшення прибутку в грошовому вираженні; зниження оперативних витрат; зниження потреби в інвестиціях [9]. Всі змінні нерозривно пов'язані з часом. Тому четвертим синергетичним ефектом можна вважати прискорення змін цих змінних.

Таким чином саме синергізм «трикутника знань» дозволяє найбільш ефективно забезпечити взаємодію освіти, науки та інновацій, отримуючи ефективний результат у вигляді розвитку інноваційної інфраструктури, механізмів і моделей її реалізації, підвищення якості освітніх послуг, їх конкурентоздатності, максимізації продуктивності розробок і досліджень, їх комерціалізації, забезпечення додаткових надходжень (прибутку) від реалізації об'єктів інтелектуальної власності (інтелектуальних продуктів) для університетів, освітніх і науково-дослідних установ, трансферу технологій тощо.

Надзвичайно важлива роль в цьому процесі належить університетам, зокрема не просто класичним академічним установам, а сучасним дослідницьким університетам з розвинутою інноваційною інфраструктурою. Місією дослідницьких університетів є підготовка якісного людського капіталу через використання в навчанні передових наукових міждисциплінарних досліджень, створення цілісного процесу навчання відповідно до «трикутника знань». Це передбачає посилення фундаментальної складової в навчанні та наукових дослідженнях, поширення мультидисциплінарності, відкритість та мобільність систем навчання, підвищення статусу окремих дисциплін тощо [5]; виховання, розвиток та підтримку креативної складової особистості дослідника-науковця-підприємця.

Тут також слід відмітити, що одним із важливих і необхідних критеріїв реалізації «трикутника знань» як стратегічного напрямку розвитку європейської освіти є забезпечення відкритості і обміну знаннями, як наслідок реалізації відкритості та мобільності систем навчання. Європейські експерти проголосили цей критерій «свободи пересування знань» як «п'яту свободу» («fifth freedom») [10] – в продовження переліку основоположних європейських цінностей, «чотирьох свобод ЄС», якими визнані спільний ринок, вільне пересування, проживання та зайнятість громадян. Ініціативи, спрямовані на реалізацію «п'ятої свободи» та розвиток Європейського Простору для Досліджень та Інновацій (ERA), мають за мету полегшення таких обмінів через кордони.

Розвиток «відкритих інновацій» відображає той факт, що самотійно бізнесу і компаніям все складніше «дозволити собі» власні дослідження і розробки. Вони повинні використовувати знання і технології, розроблені університетами та дослідницькими центрами. Крім того, вони часто потребують співпраці з іншими компаніями, у тому числі з конкурентами. В пошуках ідей, рішень, технологій і кращих партнерів компанії повинні дивитися за межі національних кордонів. Деякі ініціативи сформовані спільним розумінням різними учасниками наукових досліджень й інновацій (великими фірмами, малими і середніми підприємствами, університетами, науковими центрами і т.д.) потребу підтримки їх співпраці на всій території ЄС і за межами. Наприклад, ініціатива з трансферу знань та інтелекту-

альної власності або Європейські технологічні платформи [11], які привносять разом учасники з усієї Європи у конкретних галузях і технологіях.

Транснаціональне науково-дослідне співробітництво також підтримується програмами фінансування, зокрема Рамкової Програми ЄС. Вони підтримують велику кількість транснаціональних проєктів, досліджень, великомасштабних ініціатив, які об'єднують ресурси по всій Європі та за її межами навколо спільних цілей. Наприклад, спільні технологічні ініціативи, що об'єднують приватне і державне фінансування, дослідників з компанії і університетів для вирішення складних технологічних завдань [12]. Участь малих і середніх підприємств в реалізації основної мети ініціатив доповнюють Рамкову програму конкурентоспроможності та інновацій (Competitiveness and Innovation Framework Programme - CIP) Рамкової Програми ЄС, що підтримує інноваційну діяльність (у тому числі еко-інновації) [12], забезпечуючи кращий доступ до фінансування та надає послуги з підтримки бізнесу в регіонах.

Досвід України свідчить, що реалізація «трикутника знань» у вітчизняних умовах стає реальною об'єктивною вимогою сьогодення. Впродовж багатьох десятиліть вищі навчальні заклади в нашій країні формувалися виключно як інституції навчання, а не організації для проведення наукових досліджень і їх комерціалізації. Перетворення в науковій сфері у відриві від перетворень в економіці не мають сенсу [13].

Міністерство освіти і науки ставить перед ВНЗ завдання: усі прикладні дослідження обов'язково мають закінчувалися комерціалізацією – або ліцензійною угодою, або господарськими відносинами, які б передбачали виконання тих чи інших робіт і давали б змогу університетам заробляти кошти. Високі результати комерціалізації демонструють переважно заклади, в яких приблизно 30% – фундаментальні дослідження, решта – прикладні [13].

Звичайно, в реалізації зазначених вимог особливого значення набувають університети, що мають статус дослідницьких (самоврядних), яких в Україні є 14 [13], більшість серед яких політехнічні вузи Києва, Харкова, Львова, Дніпропетровська, Луганська, Острога. Дослідницький університет - національний вищий навчальний заклад, що має вагомі наукові здобутки, провадить дослідницьку й інноваційну діяльність, забезпечує інтеграцію освіти та науки з виробництвом, бере участь у реалізації міжнародних проєктів і програм. Статус дослідницького надається вузові з метою підвищення його ролі як центру освіти і науки, підготовки висококваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, упровадження в практику наукових досягнень, реалізації спільних програм за пріоритетними напрямками досліджень для розв'язання важливих соціально-економічних завдань у різних галузях економіки.

Позитивна вітчизняна практика свідчить про можливості реалізації європейської концепції «трикутника знань» на базі вузів і їх співпраці із підприємствами і бізнесом незважаючи на системні проблеми трансформації. Крім діяльності дослідницьких університетів в Україні існує успішний досвід функціонування наукових парків при університетах, які на основі спільних інтересів учасників об'єднують іноземні та українські компанії, наукові робочі групи і лабораторії, що створюють для них потік конкурентоспроможних ноу-хау, інженерно-технічні факультети, що готують для компаній високоякісний персонал, венчурні та інвестиційні фонди, які виступають інвесторами стартап-проєктів (start-up projects). До роботи наукових парків залучається дедалі більше студентів, які не лише працюють у їх компаніях, але й створюють у структурі бізнес-інкубаторів власні маленькі компанії для виведення на ринок своїх винаходів і проєктів - інновацій.

Окрім позитивних зрушень на загальнодержавному рівні, слід відмітити і позитивний власний досвід у цій сфері. ДВНЗ «УжНУ» має суттєві напрацювання

в напрямі реалізації загальноєвропейської концепції «трикутника знань» щодо гармонізації взаємодії освіти, досліджень і інновацій, підвищення ефективності співпраці університету, підприємств і бізнесу в регіоні, забезпечення якості освітніх послуг і їх наближення до європейських стандартів. ДВНЗ «УжНУ» має вагомий науковий здобуток, провадить дослідницьку й інноваційну діяльність, забезпечує інтеграцію освіти та науки з виробництвом, бере участь у реалізації міжнародних проектів і програм. ДВНЗ «УжНУ» активно працює над реалізацією інноваційної стратегії розвитку і здобуття статусу дослідницького університету.

Показники говорять за себе. Так, згідно з рейтингом МОН України за 2013 рік, ДВНЗ «УжНУ» входить до числа 12 найпотужніших університетів України, є членом Асоціації університетів Карпатського регіону (ACRU), яка входить до Асоціації європейських університетів (EUA) і Міжнародної асоціації університетів (IAU). Згідно з даними міжнародних наукометричних баз, ДВНЗ «УжНУ» стабільно входить у десятку провідних наукових центрів України [14].

Серед освітніх пріоритетів університету всебічна самореалізація студентів, підготовка висококваліфікованих кадрів для загальноєвропейського ринку праці. На всіх напрямках і спеціальностях усіх років навчання впроваджується інноваційна триада: поглиблене вивчення іноземних мов, якісне засвоєння інформаційних технологій, інтенсивні різнорівневі міжнародні зв'язки. В університеті поглиблено вивчається 9 мов (українська, англійська, німецька, французька, російська, угорська, румунська, словацька, чеська). Жоден університет Центральної Європи не проявляє таку послідовну і системну зацікавленість до мов сусідніх народів [14].

ДВНЗ «УжНУ» реалізує стратегію інтеграції у світовий і європейський освітній простір, забезпечуючи активну міжнародну співпрацю, першочергово розв'язує три завдання: зростання чисельності іноземних студентів, розвиток програми «подвійних дипломів», збільшення обсягу грантів, залучених у освітньо-дослідницьку і наукову діяльність, модернізацію університету. Університет співпрацює з 70 партнерами з 17 країн, є відповідальним від України за освітньо-наукову взаємодію з Придунайськими країнами. На стадії відкриття навчально-консультаційні представництва університету в Угорщині, Румунії, Словаччині, Чехії [14].

З другої половини 2013 року при підтримці Закарпатської обласної ради та адміністрації на базі НДІ засобів аналітичної техніки УжНУ завершиться процес створення наукового парку «Ужгородський національний університет», який визначено базовою організацією інноваційної інфраструктури регіону. Як структурний підрозділ університету науковий парк повинен забезпечити впровадження у виробництво готових наукових розробок, тобто комерціалізацію інноваційного продукту.

В підтвердження реалізації окреслених вище ініціатив ЄС щодо пріоритетів сталого розвитку на основі реалізації «трикутника знань» УжНУ є учасником Української Національної технологічної платформи «Агро-Фуд» в мережі ЄП «Іжа для життя», яку Європейська дослідницька Консультаційна рада (European Research Advisory Board, EURAB) означила як одну із найважливіших пан'європейських місій або керованих ініціатив, спрямованих на зміцнення потенціалу Європи шляхом інновацій. Призначенням ЄП є розробка економічно обґрунтованих програм наукових досліджень та швидке впровадження наукових результатів у практику. Вона функціонує як об'єднання окремих тематичних кластерів (очолюваних експертами-фахівцями в своїх галузях) з організаційними і робочими групами, представниками заінтересованих політичних, наукових і промислових структур (інноваційна інфраструктура); як інструмент зміцнення

інноваційного потенціалу українських малих і середніх підприємств (МСП) та їх ефективності на ближчі роки у РП7 (2011-2013 рр.) та у РП8.

Одним із інструментів реалізації «трикутника знань» на шляху до задекларованих стратегією європейського розвитку напрямів реформування національних та регіональних систем досліджень, розробок та інновацій, створення і впровадження спільних програм і збільшення кооперації з іншими країнами ЄС з питань фінансування, гарантування трансферу технологій, гарантії достатньої підтримки випускників, зміни навчальних планів відповідно до принципів розвитку творчих здібностей, інновацій та підприємництва є реалізація програм TEMPUS в Україні – програм зовнішньої допомоги ЄС, що мають на меті сприяння модернізації системи вищої освіти у країнах-партнерах (країнах-сусідах) ЄС через активізацію співпраці між вишами держав-членів ЄС та країн-партнерів. Наразі ДВНЗ «УжНУ» реалізує два TEMPUS проекти GreenCo (забезпечення вимог і стандартів ЄС щодо використання «зелених» екологічних інформаційних технологій) та INNOLAB. Саме проект TEMPUS INNOLAB передбачає реалізацію пріоритетних напрямів розвитку стратегії «Європа-2020», старетічної рамкової угоди європейської кооперації у сфері освіти та навчання (Strategic Framework for European Cooperation in Education & Training (ET 2020) з метою прийняття нового підходу у вирішенні цієї проблеми, формування «трикутника знань» – зв'язків між освітою, дослідженнями та інноваціями в основні види діяльності університету. Мети буде досягнуто за рахунок розвитку мережі інноваційних лабораторій (одна з яких на базі УжНУ), що стане частиною навчальної програми бакалаврату і регіональних інноваційних екосистем. Інноваційна лабораторія буде концептуально ґрунтуватися на творчому поєднанні відкритих інновацій, навчання і досліджень, безпосереднього залучення практики на підприємствах на основі використання інноваційної веб-платформи. Такий досвід і досягнення мети проекту забезпечать європейські стандарти університетської роботи та стане ще одним кроком на шляху до реалізації стратегічної мети вузу.

Висновки. Експерти Європейського Простору для Досліджень та Інновацій (ERA) висунули слоган: «Європейський науковий простір потребує Європейський простір вищої освіти – і навпаки» [11]. Центральна роль університетів у забезпеченні людськими ресурсами досліджень та інновацій очевидна. Аналогічно університети повинні мати тісні зв'язки з передовими дослідженнями з метою забезпечення високої якості освіти. Тісна взаємодія науково-дослідної та освітньої діяльності в університетах – це те, що надає їм справді унікальної і вирішальної ролі у сучасному суспільстві знань. Саме тому для Європи так важливо мати сучасні університети. У більшості ж країн, як і раніше, існує гостра необхідність вдосконалення організаційно-управлінської системи університетів, надання їм більшої самостійності і відповідальності. Це дозволить університетам розвивати свої власні стратегії, щоб позиціонувати себе на європейському та міжнародному рівнях, а також міцно пов'язати свою діяльність з потребами суспільства та промисловості. У деяких випадках, концентрація та спеціалізація вимагатимуть створення Європейських центрів передового досвіду [11] для конкурентоспроможності в глобальному масштабі. Безпосередня мобільність студентів, аспірантів, дослідників, звичайно, є необхідним доповненням такої еволюції.

В Україні необхідно розвивати взаємодію вузів з іншими секторами науки, бізнесом і компаніями. Існуючі позитивні факти взаємодії вузів із промисловістю та академічними інститутами, кращі практики у цій сфері мають стати при-

кладами для інших. Потрібно заохочувати підприємницьку діяльність студентів, професорів, випускників вузів, розвивати нові форми організації взаємодії вузів, НАН, особливо на регіональному рівні.

Список використаних джерел

1. Фёдоров М.П. Роль университетов в инновационной экономике /М.П.Фёдоров // Инновации. – 2007. – №2(13). – С. 25-31
2. Совершенна І.О., Бут С.Ю. Шляхи комерціалізації університетських розробок: проблеми і вирішення. – Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2009. – № 2 –С. 20 - 23.
3. Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union/ Sec (2010) 1161 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.erisee.org/sites/default/files/EC-Europe%202020%20Flagship%20Initiative%20Innovation%20Union%20SEC%282010%29.pdf>
4. Innovation priorities for Europe – Presentation of J.M. Barroso to the European Council, 04/02/11/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/news/documents/pdf/innovation_en.pdf
5. Бахтіна Г.П. Деякі шляхи реалізації стратегії “трикутника знань” в НТУУ “КПІ” [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kpi.ua/638>
6. Challenges for Research Universities by authors: Roger J. Noll, Linda. R. Cohen, Wesley Cohen, William Rogerson, Albert Teich, Brookings Institution Press, 1998, 217 p.
7. Згуровський М.З. Дослідницькі університети як центри інноваційного розвитку країни / М.З. Згуровський // Київський політехнік. – Суспільство і наука. – 2011. – № 4. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kpi.ua/1104-1>
8. Єгоров Ігор. Потрійна спіраль у МОНівській інтерпретації // Міжнародний спільно-політичний тижневик “Дзеркало тижня”. – №28. – 9 серпня. – 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/science/potriyna-spiral-u-monivskiy-interpretaciyi-_html
9. Арутюнова Д.В. Стратегический менеджмент: учебное пособие. – Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2010. – 122 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.aup.ru/books/m205/3_6.htm
10. ERA in the Knowledge Trianagle / European Commisiion. European Research Area. 10 September 2012. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/research/era/understanding/what/era_in_the_knowledge_triangle_en.htm
11. European Research Area (ERA) Porogress Report 2013 / European Commisiion. European Research Area [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/research/era/pdf/era_progress_report2013/era_progress_report2013.pdf
12. Knowledge and Innovation / METIS Gmbh / European Union, 2009 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cor.europa.eu/en/archived/documents/7d784c3f-f33e-4991-9c19-6612dc70cd2a.pdf>
13. Якименко Олександр. Наука передусім повинна працювати на результат // Міжнародний спільно-політичний тижневик “Дзеркало тижня” – №26. – 12 липня. – 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/nauka-peredusim-povinna-pracyuvati-na-rezultat-_html
14. Офіційний веб-сайт Ужгородського національного університету [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-about_us